

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕНТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

Комерційним банкам для ефективного використання законів функціонування фінансового ринку варто застосовувати найбільш передові форми аналізу складових процесу відтворення. Однією із таких форм є управління ризиками, тобто процес цілеспрямованого розвитку банку з мінімізацією втрат. Прибутковість функціонування банківських установ визначається величиною можливих втрат від заданої зміни ринкових процентних ставок протягом певного періоду часу в майбутньому, що призводить до зміни власного капіталу банку. Тому необхідно дослідити процес управління банківськими ризиками в цілому та процентним зокрема.

Управління ризиком – аналіз ризикової ситуації, розробка та обґрунтування спеціальних видів менеджерської діяльності, сукупності методів, прийомів і заходів, спрямованих на мінімізацію ризику. Система управління банківськими ризиками складається з двох підсистем: об’єкта управління та суб’єкта управління.

Процес прийняття рішень щодо управління банківськими ризиками має базуватися на основі таких принципів: особам, що приймають рішення, слід керуватися власним капіталом; при управлінні ризиками необхідно визначати та оцінювати зони ризику; якісно та кількісно вимірювати ризики та прогнозувати майбутні втрати, джерела збитків чи ситуації, здатні принести збитки; варто проводити контроль за ризиками по всіх підрозділах і службах банку; не можна ризикувати всім заради отримання малого; при управлінні ризиками варто враховувати фінансування ризику.

Серед ризиків, з якими стикаються банки у своїй діяльності, останнім часом найбільшу увагу приділяють ризику процентних ставок (процентному ризику), тобто наявному або потенційному ризику для надходжень або капіталу, який виникає внаслідок несприятливих змін процентних ставок. Оскільки динаміку процентних ставок складно прогнозувати і їм властива мінливість, процентний ризик значно зростає і перетворюється на головне джерело банківського ризику взагалі. Отже, вагомою перевагою в конкурентній боротьбі є управління процентним ризиком, що передбачає прийняття рішень щодо: зміни рівня процентних ставок, організації моніторингу та перегляду процентних ставок за видами валют, у розрізі строків, видів продуктів; організації контролю за дотриманням допустимого рівня процентного ризику та виконанням відповідних рішень структурними підрозділами; оцінки вартості зобов’язань та прибутковості активів, відповідності термінів погашення активів та зобов’язань, рентабельності активів банку, чистої процентної маржі, спреду банку.

При управлінні ризиком процентних ставок менеджмент банку має вирішити такі завдання: досягнення цільового рівня чистої процентної маржі, спреду, стабілізації чистого процентного доходу; передбачення руху

процентних ставок, визначення тенденції ринку; встановлення процентних ставок за залученими та наданими коштами, визначення динамічної структури активів і пасивів на підставі геп-аналізу та дюрації; використання засобів хеджування.

Поняття стратегії управління процентним ризиком передбачає:

- балансування портфелів активів і пасивів за сумами (управління гепом);
- балансування портфелів активів і зобов'язань за строками (управління дюрацією (часовим проміжком) та управління шляхом використання строкових фінансових інструментів (синтетичне управління)).

Оскільки активи та пасиви банку можна поділити на чутливі та нечутливі до зміни процентної ставки, при управлінні гепом аналізується схильність банківського бізнесу до коливань процентної ставки залежно від структури процентних активів і пасивів. Даний метод передбачає таке структурування банківського портфеля, яке дозволить максимізувати його гнучкість й рентабельність за рахунок виявлення чутливих до зміни процентних ставок активів й пасивів.

Зміст методу управління дюрацією (часовим проміжком) як одного з методів зниження процентного ризику полягає в захисті банківського капіталу від впливу процентного ризику протягом певного зафіксованого періоду (планового горизонту) шляхом портфельної імунізації, тобто включення до складу банківських портфелів активів і зобов'язань фінансових інструментів, що дозволяють мінімізувати чутливість різниці між вартістю активів та зобов'язань банку до зміни процентних ставок на ринку.

Однією із стратегій управління процентним ризиком банку є методика синтетичного управління процентним ризиком, яка передбачає створення захисту від процентного ризику шляхом укладення додаткових строкових угод, які можуть компенсувати певні фінансові втрати за балансовими статтями внаслідок зміни ринкової процентної ставки. Синтетичне управління здійснюється шляхом проведення таких операцій, як форвардні угоди, ф'ючерси та опціони, свопи і комбінації типу строкових угод. Як зазначено в документах Базельського комітету, більш значим джерелом процентного ризику є опціонні угоди.

Отже, якісне та ефективне управління процентним ризиком здійснюється таким чином: шляхом актуалізації внутрішньої нормативної бази по управлінню ризиком процентної ставки; аналізу показників ризику процентної ставки; аналізу різниці між строками активів і пасивів, чутливих до зміни процентних ставок і підтримки їх адекватної структури; аналізу гнучкості процентних ставок, які встановлені банком; застосування методу GAP при оцінці ризику процентної ставки; прогнозування рівня процентних ставок на перспективу на підставі аналізу впливу факторів на їх зростання або зниження; періодичного перегляду процентних ставок за активними і пасивними операціями комерційних банків; вивчення і застосування на практиці сучасних інструментів управління (hedging) ризиком процентної ставки.